

את נוסח אחד מכתבי היד העתיקים או את המנהג המקובל היום. נזכיר אחדים מהעניינים האלה.

א. סימון כפול של טעמים בתיבה המוטעמת מלעיל: כל תיבה המוטעמת בפשטא וטעמה מלעיל מסומנת במהדורה זו בתרין פשטין; וכן גם מנהג כתב יד לנינגרד ומקראות גדולות. בשאר הטעמים קיבלנו את הסימון הכפול רק באותן תיבות מועטות המסומנות כך בכתר (או בכתב יד לנינגרד).

ב. מתיגה בתיבת זקף קטן: כתבי היד שונים זה מזה בסימון המתיגה (= קדמא) בתיבת זקף קטן. במהדורה זו קיבלנו את שיטת הכתר בכל מקום — גם באותם חלקי המקרא, שהכתר לא נשתמר בהם.

ג. רביע מוגרש: שני הסימנים של הרביע המוגרש סומנו במהדורה זו גם באותן התיבות, שהכתר (או כתב יד לנינגרד) שם בהן רק את הגרש בלבד.

ד. עולה ויורד: במהדורה זו מסומן העולה רק בהברה או באות הסמוכה לטעם; ובשום מקום אין מקף מסומן בין תיבת העולה לבין תיבת היורד; כל זאת גם באותן התיבות המועטות, שהכתר נוהג בהן מנהג שונה.

ה. מקף: מקף בתיבה מוטעמת מצוי בכתבי היד בנסיבות שונות. אך בשום מקום אין הוא בא על פי מסורת קבועה, וסימונו איננו אחיד בכתבי היד. במהדורה זו השמטנו אותו דרך שיטה. אך יש מקומות ספורים, שטיבו של המקף איננו ברור בהם כל צרכו; במקומות אלה העתקנו את המקף מן הכתר מכח ספק; כגון וְאֶת־נָזֶם (יח' טז, יב).

וידגש: כל תיבה, שסטינו בה מנוסח הכתר (או כתב יד לנינגרד) — גם בעניינים התלויים במנהגי נקדנים — מובאת ברשימה המוסרת את נוסח כתב היד.

הגציה

ההכרעה הקשה ביותר היתה בעניין הגציה (= המתג). בכתבי היד העתיקים יש עשרה סוגים של גציות; ואלו הן:

גציות הבאות על פי מסורת

א. גציה כבדה סדירה או בלתי סדירה; כגון: וַיִּשְׁמְעוּ, מִמִּשְׁפַּחְתָּם.

ב. געיית שוא; כגון וְהַנְּשִׂא.

ג. געיית התנועה הגדולה בהברה סגורה; כגון: לַעֲתָעָרְב, לַבְּעַר קִיּוֹ.

ד. געיית הגרונית בסוף התיבה; כגון: וְקַח־לִי, הָרַע לִי.

ה. געיית ה"א; כגון: וְהַמְּשַׁלַּח (הַמְּדַבֵּר) — וגציות אחרות הדומות לה.

גציות המסורות לרצון הנקדנים

ו. גציה קלה; כגון: פְּאֶרְפָּה, קִבְעָנוּהָ, פִּינְחָס.

ז. געיית הגרונית שלפני יו"ד; כגון: יְהִיָּה, יִשְׁעִיהוּ.

ח. געיית הדומות; כגון: הִלְלוּ, הִלְלוּהָ.

ט. געיית וי"ה; כגון: וַיְהִי־עָרְב, וַיְהִי־בֹקֶר.

י. געיית התנועה הגדולה בהברה פתוחה; כגון: מִטָּה־לָחֶם, קָרָאתִי נָעֻם.

הגציות הכלולות בחמשת הסוגים הראשונים באות על פי מסורת קבועה. אך הואיל והמחלוקת שכיתה במקצתן — והמחלוקת היא בדרך כלל שקולה — אי אפשר לקבוע

תב

את הנוסח על פי רוב המסירות. במהדורה זו הועתקו כל הגעיות האלה מהכתר (או מכתב יד לנינגרד). נתאר כאן את כלליהן בקצרה¹⁶.

א. געיה כבדה סדירה שכיחה בהברה סגורה שהיא שניה לפני הטעם, בתנאי שההברה הסמוכה לטעם היא לפני שוא נע או חטף אי ראויה לאחת מגעיות הגרונית¹⁶*; כגון: מַמְלֻכְתָּהּ, וְנִתְקַנְוָהּ, עַל־כָּל־פָּנֶי, מִתְלַחֲשִׁים, וַיִּקְלְלוּ, וּמַהֲלִילִים, אֶסְלַח־לָהּ, וְזָרְחָהּ.

בדרך כלל שוא פשוט הבא אחרי תנועה גדולה אינו נחשב שוא נע לצורך הכלל הזה¹⁷; ולפיכך על פי רוב אין געיה בתיבה כגון: וַיֵּאמְרוּ, וַתִּלְכוּ.

געיה כבדה בלתי סדירה יכולה לבוא בכל הברה סגורה, שאיננה ראויה לגעיה אחרת; כגון: עַל־הָאֱלֹמָנָה, וּבְשִׁלְיָתָהּ; נִמְצָא־קֶשֶׁר, יִמְשְׁנִי.

געיה כבדה — סדירה או בלתי סדירה — שכיחה בעיקר בתיבה המוטעמת בטעם מפסיק¹²³⁴⁵⁶⁷.

ב. געיית שוא יכולה לבוא בראש התיבה¹⁷* — עם שוא, עם חטף או תחת ו' שרוקה שאין לאחריה שוא; כגון: וְכָל־הַקָּהָל, וְהַשְּׁלִיכִי, אֶהֱבֵא־אֵשָׁה, וּמִוְהָעֵם, וּבְכַקָּר.

געיה הבאה עם חטף מסומנת בכתר לימין השוא או לשמאל התנועה. ואילו בכתב יד לנינגרד — וכן במהדורה זו — מסומנת הגעיה בין השוא לבין התנועה.

ג. געיית התנועה הגדולה בהברה סגורה מוגדרת על ידי שמה. היא יכולה לבוא בסוף תיבה מוקפת; כגון: גִּרְשָׁם, לְבָנוֹת־לָהּ, לְבִשְׁהַפָּדִים; והיא באה תמיד בסוף תיבה המוטעמת מלעיל; כגון וַיֵּלֶד אֹו, וַתִּכְוֶן לָהּ, בְּזֻקָּע¹⁸ מִיָּם. לעתים רחוקות היא מצויה גם באמצע התיבה; כגון: לְמַה־זֶּה (ש"ב יח, כב), עָלִיו (דנ' ה, ח), מְדִינָתָא (עז' ה, ח), יְקָדְתָא (דנ' ג, ו ועוד).

ד. געיית הגרונית בסוף התיבה מצויה עם פתח לפני גרונית. היא באה בסוף תיבה מוקפת; כגון: שְׁמַע־נָא, וְאַקְח־לִי; והיא באה גם בסוף תיבה המוטעמת מלעיל; כגון: וַתִּשָּׁע לִי, סֵלַח לִי. געיה זו מצויה בעיקר לפני תיבה המוטעמת בראשה, הפותחת בלמ"ד או בנו"ן. לפעמים רחוקות היא באה לפני תיבה הפותחת בגרונית או ברי"ש; כגון: הַשְּׁמַע עִם (דב' ד, לג), רִצְחָ הָוָא (במ' לה, טז), מִפְּשַׁע רָב (תה' יט, יד) — ואפילו לפני תיבה שאיננה מוטעמת בראשה; כגון תִּשָּׁע־עֲשֶׂרָה.

ה. געיית ה"א שכיחה עם תנועת ה"א הידיעה או ה"א השאלה לפני מ"ם שוואה (או חטופה) שאין בה דגש. היא באה באורח סדיר — כמעט בלא חריגים — בהברה השניה

16. הם מבוארים בפרוטרוט בספרו של י' ייבין, כתר ארם צובה ניקודו וטעמיו, ירושלים תשכ"ט. אך חלוקת הגעיות לסוגיהן היא על פי הצעתי בלשוננו כרך מד.

16*. געיית הגרונית בסוף התיבה או געיית הגרונית שלפני יו"ד (למעט געיית "היה", "חיה") — גם במקרה שהנקדון לא סימן את הגעיה בתיבה.

17. אבל שוא הבא בראשונה משתי אותיות דומות או תחת הרי"ש של לשונות ברכה או שירות נחשב שוא נע; כגון: וַתִּבְרָכְנָה, וַיִּבְרְכוּ, וַיִּשְׁתַּחֲוּ.

17*. בספרי אמ"ת יש דוגמות ספורות של געיית שוא באמצע התיבה; כגון: אֶשְׂרִי (תה' א, א).

18. ההברה שלפני הפתח הגנוכה נחשבת הברה סגורה.

לפני הטעם¹⁹; כגון: המִתְחַכֵּים, בְּמִסְלֹת, וְכַמְלָאָה. בכתר ארם צובה המ"ם שלאחריה מנוקדת בחטף פתח; ומכאן שהשוא שלאחרי הגעיה הזו הוא שוא נע.

לפעמים טיבה של הגעיה הבאה לפני המ"ם איננו ברור; כגון: הַמְבַּשְׁלִים (יח' מו, כד), הַמְשַׁלְתִּים (דה"ב לב, לא). בתיבות כגון אלה הגעיה יכולה להתפרש כגעיה כבדה סדירה או כגעייית ה"א. ונקוט כלל זה בידך: אם התיבה מוטעמת בטעם מפסיק, הרי הגעיה היא על פי רוב כבדה סדירה — והשוא שלאחריה הוא שוא נח. אולם אם התיבה מוטעמת במשורת, הרי טיב הגעיה איננו ברור ברוב כתבי היד העתיקים. אך בנוסח הכתר אפשר להבחין: אם הגעיה סמוכה לחטף פתח, הרי זו געיית ה"א, והשוא שלאחריה הוא נע; ואם הגעיה סמוכה לשוא פשוט, הרי זו געיה כבדה סדירה, והשוא שלאחריה הוא נח. והואיל ונוסח הכתר רשום בסוף המהדורה הזאת — ברשימה המוסרת את נוסח כתב היד — יכול המעיין לעמוד על טיב הגעיה הזאת תוך עיון ברשימה זו.

געייית ה"א מצויה לעתים רחוקות גם לפני אותיות אחרות; כגון: הַנְקֵלָה (ש"א יח, כג), הַבְרָלָה (בר' כז, לח), לְשַׁפְּנִים (תה' קד, יח), וְהַסְפְּרִים (מ"ב יז, לא) וכן גם הַצְּפַרְדְּעִים, בַּצְּפַרְדְּעִים²⁰.

געיה הדומה לגעיית ה"א מצויה לפעמים בנסיבות אחרות; כגון: וְשָׁדָה (וי' כה, לד), וְסִתְר־פֹּשֶׁ (יש' מה, יד), חֲשֶׁרֶת־מִים (ש"ב כב, יז), הַתְּמָלָה (יר' כב, טו). געיות אלה סמוכות בכתב יד לניגוד לשוא פשוט; והן נראות אפוא כגעיות כבדות בלתי סדירות הבאות לפני שוא נח. אך בכתר הן סמוכות לחטף פתח²¹, ומכאן, שהשוא שלאחריהן הוא שוא נע. געיות אלה וכיוצא באלה דומות אפוא לגעיות ה"א; והצד השווה שבהן, שהן באות עם תנועה קטנה לפני שוא נע. טיבן של הגעיות האלה ניכר במהדורה זו רק מתוך הרשימה, המוסרת את נוסח כתב היד.

כל הגעיות שנידונו עד כה, הכלולות בחמשת הסוגים הראשונים, באות כולן על פי מסורת, ואין להוסיף עליהן או לגרוע מהן. שונות מהן הגעיות הכלולות בחמשת הסוגים האחרונים. געיות אלה אינן באות במסורת קבועה, ואין הן אחידות בכתבי היד; אלא כל נקדון שם אותן כרצונו; אחדות מהן מסומנות בלא כל עקיבות ולפעמים באורח מקרי גרידא. נסקור את כלליהן בקצרה, ונתאר את קביעתן במהדורה זו.

ו. געיה קלה יכולה לבוא בהברה פתוחה לפני שוא נע או חטף או הברה בלתי מוטעמת; כגון: פִּינָחָס, יַעֲקֹב, הֶרְעָה. שוא נע לצורך כלל זה הוא רק שוא הבא אחרי תנועה גדולה בלתי מוטעמת; כגון: יָרָא, גְּמֵלָה, שְׁמֵרוֹן, נִירְשֵׁן, יִרְדּוּ; ואילו הגעיה הבאה עם תנועה קטנה לפני שוא נע איננה בכלל הגעיה הקלה; כגון: הַמְדַּבֵּר, הַתְּמָלָה, הֶלְלוּ.

אם יש בתיבה הברות אחדות הראויות לגעיה קלה, הרי זה מנהג הכתר: בדרך כלל הוא שם את הגעיה הקלה בהברה האחרונה הראויה לה; כגון: וַיִּשְׁוֹעַתִּי, וַחֲנִיתוֹתֵיהֶם, אוֹשִׁיבָה; אולם אם יש שם צירוף של שתי תיבות, המחוברות על ידי מקף — ושתייהן

19. הכלל איננו יציב, אם ההברה המוטעמת פותחת בשוא (או בחטף) הבא אחרי תנועה גדולה; כגון: הַמְשַׁלְתִּים, הַמְשַׁרְתִּים.

20. אחדים מכתבי היד העתיקים מנקדים חטף פתח בצד"י; ומכאן, שאין זו געיה כבדה סדירה — אף על פי שהתיבה מוטעמת במפסיק.

21. כך גם בוי' כה, לד — על פי עדות יעקב ספיר ב"מאורות נתן"; והשוה בספרו של י' ייבין (הובא בהערה 16) ג. 14.

ראויות לגעיה קלה — הרי הוא נוהג לשים את הגעיה בתיבה הראשונה; כגון: כִּי־הִיתָה, כִּי־הִפָּה, וְלֹא־יִסְפְּרוּ.

ועוד כלל גדול נוהג בכתר ובכל כתבי היד העתיקים: בדרך כלל אין געיה קלה בתיבה שיש בה געיה אחרת; כגון: וַיִּחַזַּק, אֶל־יְרוּשָׁלַם, וַיִּבְרָדוּ.

כללים אלה קובעים רק את ההברות הראויות לגעיה קלה. אולם לא כל הברה הראויה לגעיה קלה מסומנת בגעיה בכתבי היד. שכן הנחת הגעיה הקלה היא רשות, ולא חובה; וכל גקדן שם אותה כרצונו — בחלק מן ההברות הראויות לה. משום כך אין שני כתבי יד דומים זה לזה בגעיות הקלות; כי הנקדנים שמו אותן בלא עקיבות ולפעמים באורח מקרי גרידא.

רק כתב יד קאהיר נוהג לשים את הגעיה הקלה ברוב התיבות הראויות לה. וכעין זה נהגו אחר כך הדפוסים המקובלים: שמו געיה קלה בכל תיבה הראויה לה; אלא שהם הפליגו בשיטה זו; שהרי נהגו לפעמים לשים גם שתי געיות בתיבה אחת; כמו כן לא עמדו על הכלל המיוחד הנוהג בצירוף שתי תיבות המחוברות על ידי מקף. אולם העיקרון — לשים געיה קלה בכל תיבה הראויה לה — מתקבל על הדעת; וכל מהדיר, שאיננו מוסר מהדורה מדעית של כתב יד אחד, יכול לנהוג רק על פי העיקרון הזה.

וכך נהגנו אפוא במהדורה זו: העתקנו את כל הגעיות הקלות המצויות בכתר (או בכתב יד לנינגרד); והעתקנו אותן כמות שהן — גם במקום שהן חורגות מן הכללים שנתבארו לעיל (בתיבה שיש בה שתי הברות הראויות לגעיה או בצירוף שתי תיבות המחוברות על ידי מקף). נוסף על כך שמנו געיה קלה — על פי הכללים שנתבארו לעיל — בכל תיבה שאין בה געיה בכתב היד.

נמצא, שהגעיות הקלות המצויות במהדורה זו מתחלקות לשני סוגים: געיות שהועתקו מהכתר (או מכתב יד לנינגרד) — וגעיות שהושמו על פי כללי הדקדוק. הגעיות הקלות שהועתקו מכתב היד ניכרות בצורתן המיוחדת; הן דקות וארוכות: — בניגוד לגעיות הרגילות שבמהדורה זו, שהן עבות וקצרות: —.

ז. געיית הגרונית שלפני יו"ד יכולה לבוא לפני גרונית שוואה, שיש לאחריה יו"ד. אפשר להבחין בין שני סוגים של געיה זו: געיית "היה", "חיה"; כגון: תְּהִיָּה, בְּהִיָּתוֹ, לְמַחְיָה; געיית יִשְׁעִיָּהוּ; כגון: יִשְׁעִיָּהוּ, שְׁמַעֲיָה, יִדְעִיָּה.

געייית "היה", "חיה" דומה לגעיה הקלה מכל הבחינות. היא רשות, ולא חובה; והנקדנים נהגו לשים אותה בחלק מן התיבות הראויות לה — בלא עקיבות ובלא שיטה ברורה. ואילו הדפוסים המקובלים נהגו לשים אותה בכל התיבות הראויות לה.

משום כך נהגנו כאן בגעיית "היה", "חיה", כדרך שנהגנו בגעיה הקלה: העתקנו אותה מהכתר (או מכתב יד לנינגרד) בכל מקום שהיא מצויה בו; נוסף על כך שמנו את געיית "היה", "חיה" גם בשאר כל התיבות הראויות לה — כתנאי שאין בהן געיה אחרת כל שהיא²². וכל געיות "היה", "חיה" המועתקות מכתב היד ניכרות בצורתן המיוחדת: —.

גם געיית יִשְׁעִיָּהוּ מסורה לרשות הנקדנים. אין היא שכיחה במקרא. בדפוסים

22. בכתבי היד מצויה געיית "היה", "חיה" לפעמים גם בתיבה שיש בה געיה אחרת. אך במהדורה זו השתדלנו למעט בגעיות שאינן מועתקות מכתב היד. משום כך נהגנו בה כדרך שנהגנו בגעיה הקלה.

המקובלים היא נשתכחה בדרך כלל, וכמעט שלא נשאר לה זכר. במהדורה זו היא מועתקת תמיד מן הכתר (או מכתב יד לנינגרד).

ח. געיית הדומות יכולה לבוא עם תנועה קטנה לפני שתי אותיות דומות — בתנאי שהראשונה מונעת בשוא נע ואין בה דגש. כגון: לשממות, בחצצון. געיה זו באה בדרך כלל רק בהברה הסמוכה להברה המוטעמת.²³

גם געיית הדומות מסורה לרשות הנקדנים, ואין היא אחידה בכתבי היד. הדפוסים המקובלים נהגו לשים אותה בכל תיבה, שהיתה נראית בעיניהם ראויה לה. אולם שיטה זו הכשילה אותם במקרים לא מעטים; שהרי לפעמים שמו געיה זו גם לפני שוא נת, מתוך שטעו וראו בו שוא נע; כגון הנני (תמיד), בהררם (בר יד, ו), רכבות (דב' לג, יז).²⁴

במהדורה זו העתקנו געיה זו מן הכתר (או מכתב יד לנינגרד) בכל מקום שהיא מצויה בו. נוסף על כך שמנו אותה גם לפני כל שוא, המנוקד בכתב היד כחטף — בתנאי שאין בכתב היד געיה אחרת באותה תיבה.²⁵

נעותו של השוא, הבא באות הראשונה משתי אותיות דומות, ניכרת אפוא במהדורה זו על ידי הגעיה. נוסף על כך אפשר להכיר את נעותו של השוא גם מתוך הרשימה המוסרת את גוסס כתב היד; שהרי כל חטף המצוי בכתב היד והושמט במהדורה זו — מובא באותה רשימה. אולם יש להדגיש: לפעמים אין בכתב היד לא חטף ולא געיה; ובמקרים אלה טיבו של השוא מסור לשיקול דעתו של המדקדק: אפשר, שהשוא הוא נת, ולפיכך אין שם לא חטף ולא געיה; ואפשר שהשוא הוא נע — והשמטת החטף והגעיה איננה אלא מקרה; שהרי שני הסימנים האלה לא באו במסורת, והם מסורים לרשותו של הנקדן.

לדוגמה: נעותו של השוא ניכרת בתיבות הללו (תה' קיז, א), מהללים (דה"א כג, ה) על ידי געיית הדומות; והיא ניכרת בתיבות ומהללים (דה"ב ל, כא), ויקללו (שופ' ט, כז) על ידי הגעיה הכבדה הסדירה.²⁶ ואף בתיבות כגון יהללו (תה' עד, כא), ימששו (איוב ה, יד) היא ניכרת, כנראה²⁷, על ידי געיית השוא.²⁸ אך בתיבות יהללוהו (תה' קז, לב) יהללוהו (תה' קמח, ב) אין נעותו של השוא ניכרת; שהרי אין בהן לא געיה ולא חטף בכתב היד. ואף על פי שמתקבל על הדעת, שהשוא הוא נע, לא יכולנו להוסיף געיה על פי הסברה — בלא אסמכתא בכתב היד. וראה עוד: בתיבות רכבות

23. יש חריגים מועטים — בעיקר בספרי אמ"ת: כגון: הללריה.

24. כך בעיקר בתנ"ך לטריס — ולפעמים גם בתנ"ך קורן.

25. בכתבי היד מצויה געיית הדומות לפעמים גם בתיבה שיש בה געיה אחרת. אך ראה הערה 22.

26. גם בכתר ובכתב יד לנינגרד ניכרת נעותו של השוא בתיבות אלה רק על ידי הגעיה הכבדה הסדירה. אך יש תיבות אחרות, הדומות להן, שהכתר מנקד בהן חטף; ואילו כתב יד לנינגרד שם בהן את געיית הדומות — נוסף על הגעיה הכבדה הסדירה. בתיבות אלה ניכרת אפוא נעותו של השוא — בכתבי היד — על ידי סימן נוסף. ואילו במהדורה זו היא ניכרת רק על ידי הגעיה הכבדה הסדירה.

27. דומה, שאין בספרי אמ"ת דוגמה לגעיית שוא לפני תנועה קטנה שהיא סמוכה לטעם, ואין לאחריה שוא נע.

28. גם בכתב יד לנינגרד ניכרת נעותו של השוא בתיבות אלה רק על ידי געיית השוא. אך בכתר היא ניכרת גם על ידי החטף שחתח הלמ"ד. ויש תיבות אחרות הדומות להן, שהכתר מנקד בהן חטף, וכתב יד לנינגרד שם בהן שתי געיות: געיית שוא וגעיית הדומות. באותן התיבות ניכרת אפוא נעותו של השוא על ידי שני סימנים — גם בכתר וגם בכתב יד לנינגרד; ואילו במהדורה זו היא ניכרת רק על ידי געיית השוא; כגון יהללו (תה' קמח, ה).

(כמ' י, לו), בְּרִכְבוֹת (מ"ו ו, ז), לְשִׁמְמוֹת (יר' כה, יב) ניכרת נעותו של השוא על ידי געיית הדומות; אך בתיבות רִכְבוֹת (דב' לג, יז), מְרִכְכָּת (שם ב), כִּי־שִׁמְמוֹת (יר' נא, כו, סב) אין געיה ולא חטף בכתב היד, והשוא הוא באמת נח²⁹. בתיבות אלה וכיוצא באלה אין המהדיר יכול לתת הנחייה על טיבו של השוא; שהרי טיבו של השוא איננו ניכר גם בכתב היד שהוא מתבסס עליו³⁰.

התיבות, שהוספנו בהן את געיית הדומות — על סמך החטף שבכתב היד — אינן מרובות. משום כך לא ניתנו כאן שתי צורות לגעיית הדומות, כדרך שניתנו שתי צורות לגעיה הקלה ולגעיית "היה", "חיה". אולם כל התיבות, שהוספנו בהן את געיית הדומות, אף על פי שאין היא מצויה בכתב היד, מובאות ברשימה המוסרת את נוסח כתב היד.

ט. געיית וְיָהִי באה בכתר על פי כללים יציבים. היא מצויה תמיד בתיבת וְיָהִי (וְיָחִי) המוטעמת בפשטא, או המוקפת לתיבה שיש בה מפסיק³¹, כגון: וְיָהִי־לִי. רק במקומות ספורים היא באה גם בנסיבות אחרות. בשאר כתבי היד הכלל של געיית וְיָהִי איננו יציב.

במהדורה זו מועתקת געיית וְיָהִי־וְיָחִי מהכתר³¹ (או מכתב יד לנינגרד).

י. געיית התנועה הגדולה בהברה פתוחה יכולה לבוא בסוף תיבה מוקפת, בתנאי שהתיבה שלאחריה מוטעמת בראשה³²; כגון: אֲנִשְׁי־חֵיל, עַל־פְּרִי־גִדְלִי, כִּי־אֲשֶׁ, כִּי־אֵין; והיא יכולה לבוא גם בסוף תיבה המוטעמת מלעיל; כגון: וַיֵּצֵא פֶרֶחַ, וְזִרְתִּי פֶרֶשׁ, פִּדְנָה אֲרֶם, וַיִּנְקְהוּ דָבָשׁ.

געיה זו היא נדירה בכתבי היד. היא נמסרה לרשות הנקדנים, ואין שני כתבי יד דומים זה לזה בגעיה זו. במהדורה זו היא מועתקת תמיד מהכתר (או מכתב יד לנינגרד).

זוה הוא אפוא הכלל העולה מכל הדברים האלה: הגעיות הבאות במהדורה זו מועתקות בדרך כלל מהכתר (או מכתב יד לנינגרד). יוצאות מכלל זה הגעיות הקלות וגעיות "היה", "חיה". געיות אלה מועתקות מכתב היד רק במקום שצורתן במהדורה זו היא דקה וארוכה³³: — לפעמים גם געיית הדומות איננה מועתקת מהכתר — ובמקרים אלה התיבה מובאת ברשימה המוסרת את נוסח כתב היד. ונעיר כאן עוד הערה לגופו של הנוסח המוצע כאן. מהדורה זו מבוססת על מקורות

29. דבר זה מוכח מהערות שונות של המסורה המובאות בכתבי היד.

30. במקום אחד ניכר טיבו של השוא בכתבי היד, ואף על פי כן אין הוא ניכר במהדורה זו: כִּי־מִקְלָלִים (ש"א ג, יג). בכתר יש חטף תחת הלא"ד; ואילו בכתב יד לנינגרד יש געיית הדומות — בנוסף על הגעיה הקלה שתחת כִּי. אך במהדורה זו לא יכולנו לשים את געיית הדומות; שהרי אין היא בכתר, וכבר יש באותה תיבה געיה קלה. אף לא יכולנו לשים חטף — על פי השיטה הכללית של המהדורה. נמצא אפוא, שנעותו של השוא ניכרת במהדורה זו רק על ידי הרשימה המוסרת את נוסח כתב היד. אך דומה, שזה הוא מקרה יחיד מסוגו בסוגיה זו של הדומות.

31. למעט זקף גדול.

31*. בשופ' יז, ד היא הושמטה בטעות.

32. אם התיבה שלאחריה איננה מוטעמת בראשה, הרי הגעיה היא געיה קלה רגילה; כגון: כִּי־גִנִּיר.

33. לפעמים טיב הגעיה איננו ברור; כגון: וַיִּצְקוּ (מ"א יח, לד). געיה זו היא ספק געיה קלה, ספק געיה כבדה בלתי סדירה. גם במקרים אלה צורת הגעיה היא דקה וארוכה. על ידי כך ידע הקורא, שאותה געיה הועתקה מהכתר — יהא טיבה אשר יהא.